

קונטרס עין חיים בענין קידוש לבנה

סנהדרין מא: מב. שו"ע או"ח סי' תכ"ז

פרק א'

החיוב

א. למה דוקא הלבנה

איתא בטור ושו"ע (סי' תכ"ז) הרואה לבנה בחידושה מברך וכו'. ומקורם מגמ' סנהדרין מב. וכתב הלבוש (שם) וניתקנה מפני שרואים בה בתנועת הלבנה מעשה השם יתברך וגבורתו יותר מבכל הכוכבים, שאין תנועתם נראית כל כך לעין כל כמו תנועת הלבנה, שהכל רואים שהיא מתנועעת ומקפת כל הרקיע בכל חדש.

ב. קבלת פני השכינה

איתא בגמ' (שם) אמר רבי אחא בר חנינא אמר רבי אסי אמר רבי יוחנן כל המברך על החדש בזמנו כאילו מקבל פני שכינה, תנא דבי רבי ישמעאל אילמלא זכו ישראל אלא להקביל פני אביהן שבשמים כל חדש וחדש דיים.

ויש ב' פירושים במה נחשב לקבלת פני השכינה. רבינו יונה (ברכות כא. בדפי הרי"ף) כתב מפני שהקב"ה אף על פי שאינו נראה לעין, נראה הוא על ידי גבורותיו ונפלאותיו וכו' וגם כן בכאן ע"י מה שמחדש החדשים הוא מתגלה לבני אדם והוא כאילו מקבילין פניו, עכ"ל.

והמהרש"א (סנהדרין שם) מפרש באופן אחר, לפי שישראל בגלותן אינן זוכין לראות פני שכינה ורחוקה מקבלתה, אבל חידוש הלבנה הוא סימן לישראל שהם עתידין להתחדש כמותה לפאר ליוצרים בקיבול פני שכינה כמו שיורה על זה נוסח ברכת הלבנה, ולזה כשאנו מברכין על החדש בזמנו שהוא סימן שאנו עתידין להתחדש כמותה הרי אנו כאילו מקבילין פני השכינה.

ג. דינים היוצאים מהא דנחשב כקבלת פני שכינה
 מהא דנחשב כקבלת פני השכינה יוצא כמה דינים:

א- צריך לעמוד בשעת קידוש לבנה כמו שאמר אביי שם, הילכך נימרינהו מעומד, והוא כבוד השכינה כמו שפרש"י שם. וכיון שיש דין עמידה אין לסמוך על שום דבר [בה"ל סעיף ב' סוף ד"ה ומברך מעומד]. וברבינו מנוח (הל' ברכות פ' י' הל' י"ז) איתא טעמא אחריןא, משום דהוי עדות וכל עדות צריך לעמוד.

ב- בלבוש (שם סעיף א') איתא כיון שהוא קבלת פני שכינה עושים כמה דברים של שמחה, אומרים שלום עליכם זה לזה, ורוקדים ג' פעמים [אבל י"מ שאומרים שלום עליכם כיון שאמר קללה לאויבנו, לפיכך צריכים לומר לא עליכם [מג"א ס"ק י"א]].

ג- מהדרין לומר קידוש לבנה במוצ"ש כדי להקביל פני שכינה דרך כבוד ובשמחת לבב [שו"ע סעיף ב'].

ד- איתא בלבוש שאין מקדשין אותה במוצאי שבת שחל בו יום טוב, כגון שבועות שחל ביום א', ואפשר הטעם הוא מפני שהקידוש הוא שמחה שהיא כקבלת פני שכינה, ואין מערבין שמחה בשמחה, שמחת קבול שכינה בשמחת יום טוב. ולפי טעם זה היה אפשר לקדש בליל שבת [אולם במ"ב (ס"ק י"ב) איתא על דברי הרמ"א דאין מקדשין בליל יו"ט וכ"ש בליל שבת. ובט"ז (ס"ק א') הביא טעם דאין מקדשין ביו"ט משום כשם שיש תחומין למטה כך יש תחומין למעלה ואין להקביל פני השכינה ביו"ט חוץ לתחום. דנחשב כיציאה חוץ לתחום במחשבה [לשון הב"ח]. ולפי טעם זה שייך לומר כ"ש בשבת שהוא יותר חמור מיום טוב. והוא דבר נפלא שנחשב ליציאה חוץ לתחום ע"י מחשבתו והוא כמו שאומרים הבעלי מוסר שאדם נמצא במקום מחשבתו. ועוד טעם איתא בשער הציון (שם ס"ק י"ב) משום שעושין המצוה בשמחה ורגיל לבוא לידי רקודין שאסור בשבת. ולפי טעם זה ג"כ מובן הכ"ש של המ"ב].

ה- אין מקדשין קודם תשעה באב ותוך ימי אבילות אם לא שיעבור הזמן משום דבעינן שיהא בשמחה [שו"ע סעיף ב' ומ"ב ס"ק י' וי"א].

ו- במוצאי תשעה באב יש לנעול מנעליו ולטעום קודם שיקדש [מ"ב ס"ק י"א] משום שמחה. וי"א שלא ילבוש מנעלים המיוחדים לתשעה באב [ספר קידוש לבנה עמ' קל"ה אות י"ד].

ז- אין מקדשין תחת הגג שאין זה דרך כבוד לעמוד תחת הגג לפיכך יוצאין מתחת הגג לרחוב כדרך שיוצאין לקראת מלכים [מ"ב ס"ק כ"א]. אולם המ"א (ס"ק י"ד) הביא טעם כדי שלא יאהיל עליו שום טומאה בשעת הקידוש. ובאג"מ (או"ח ח"א סי' קמ"ד) הביא דבריו והק' עליו שלא ידוע לנו איזה קפידא שייך בזה לברכת הלבנה יותר מכל דבר מצוה ודברי קדושה. ואפשר לומר משום דכאן הוי קבלת פני השכינה מקפידין יותר.

ח- יש לאדם ליישר רגליו [שו"ע סעיף ב', ע' יסוד ושורש העבודה (שער ט' פ' א') ובן איש חי, (ויקרא אות כ"ג)] ביחד כמו בשמו"ע, ובב"י (סי' צ"ה) בדיני שמונה עשרה הביא הטעם משום שעומד לדבר עם השכינה צריך לסלק כל מחשבות הגוף מלבבו ולדמות כאלו הוא מלאכי השרת. ולכאורה ה"ה כאן שהוא ענין של קבלת פני השכינה עושין כן מטעם זה [ספר קידוש לבנה עמ' צ"ט].

ט- אחר גמר קידוש לבנה הולך לביתו בטוב לב כיון שקיבל פני השכינה [לבוש].

ד. קבלת פני השכינה רק ביום ראשון או בכל יום

איתא ברמב"ם (ברכות פ' י' הל' יז) בזה"ל, וצריך לברך ברכה זו מעומד, שכל המברך על החדש בזמנו כאילו הקביל פני השכינה, אם לא בירך עליה בליל הראשון מברך עליה עד ששה עשר יום בחדש עד שתמלא פגימתה, עכ"ל. ומדנקט הדין מעומד וכאילו מקבל פני השכינה קודם שכתב הדין שאם לא בירך בליל ראשון דייק באג"מ (או"ח ח"א סי' קמ"ג) דדוקא ביום ראשון אמרינן שהוא כקבלת פני השכינה וצריכין לעמוד, אבל אח"כ לא הוי כקבלת פני השכינה ואי"צ לעמוד [וע' רבינו מנוח שכתב בדעת הרמב"ם שעיקר חיוב הוא ביום ראשון]. ובזה מפרש דברי הגמ' כל המברך על החדש בזמנו כאילו מקבל פני שכינה, דבזמנו הכוונה ליום ראשון.

ובאג"מ ממשיך לפרש דמשום כך המחבר שפסק כהרמב"ם לא הזכיר דין עמידה, דדין עמידה אינו אלא ביום ראשון ובזמן הזה אין מי שיכול לצמצם ולברך בחדושה. ולכן כתב המחבר שיש לברך אחרי ז' ימים משום דאז עכ"פ נהנין מאורה יותר.

אמנם בטור מביא הדין עמידה סתם דמשמע שכל הימים ששייך לקדש הלבנה צריך לעמוד וסובר דהוי כקבלת פני השכינה עד ט"ז. ולכן הרמ"א שהביא הדין מעומד ציין הטור ולא הביא הגמ', שהרי הגמ' אפשר לפרש כדברי הרמב"ם, עכת"ד.

